Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

УДК 657

Реслер Марина Василівна
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу
Мукачівський державний університет
Ліба Наталія Степанівна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу
Мукачівський державний університет
Реслер Марина Васильевна
доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой
учета и налогообложения и маркетинга
Мукачевский государственный университет
Либа Наталия Степановна
кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры
учета и налогообложения и маркетинга
Мукачевский государственный университет
Resler Maryna
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the
Department of Accounting and Taxation and Marketing
Mukachevo State University
Liba Nataliia
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Accounting and Taxation and Marketing
Mukachevo State University

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ТА ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИИ КАК ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ И ОБЪЕКТА БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

THEORETICAL ASPECTS OF INNOVATION AS ECONOMIC CATEGORY AND OBJECT OF RECORD-KEEPING

Анотація. Інновації нині стають основним засобом збільшення прибутку суб'єктів господарювання за рахунок задоволення ринкового попиту й зниження виробничих витрат порівняно з конкурентами. У статті досліджено сутність інновацій як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського обліку. Розкрито особливості класифікації інновацій з метою бухгалтерського обліку.

Ключові слова: інновації, нововведення, інноваційна діяльність.

Аннотация. Инновации в настоящее время становятся основным средством увеличения прибыли субъектов ведения хозяйства за счет удовлетворения рыночного спроса и снижения производственных расходов сравнительно с конкурентами. В статье исследована сущность инноваций как экономической категории и объекта бухгалтерского учета. Раскрыты особенности классификации инноваций с целью бухгалтерского учета.

Ключевые слова: инновации, нововведения, инновационная деятельность.

Summary. Innovations presently become the basic means of increase of income of subjects of menage due to satisfaction of market demand and productive cost cutting comparatively with competitors. In the article essence of innovations is investigational as an economic category and object of record-keeping. The features of classification of innovations are exposed with the aim of record-keeping.

Key words: innovations, innovations, innovative activity.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки інновації є важливим засобом досягнення високої прибутковості і стійкості розвитку підприємства. Постійне впровадження досягнень науково - технічного прогресу забезпечує ефективну діяльність у конкурентному середовищі. У динамічному зовнішньоекономічному середовищі діяльності підприємства досягнення довгострокових цілей неможливе без постійного оновлення застосовуваних технологічних, управлінських та інших процесів, асортименту продукції (товарів, послуг) і пошуку нових ринкових можливостей (освоєння нових ринків збуту).

Основними факторами, які спричиняють необхідність здійснення інноваційних процесів є: науково-технічний прогрес, створення нових, більш ефективних технологій, розвиток інфраструктури, зміна потреб споживача, яка веде до зрушень структури попиту та виникнення нових ринків збуту, нових методів управління й організації виробництва.

Термін «інновація» почав активно використовуватися у повсякденному житті. Однак, незважаючи на наукову зацікавленість та увагу, приділену проблемі з'ясування змісту поняття «інновація» як об'єкту обліку, слід зазначити, що такі дослідження не мають комплексного характеру [5].

Аналіз досліджень і публікацій. Тлумачення терміну «інновація» знаходимо у працях таких відомих економістів, як Уайта П. [14]., Твісс Б. [13]., Санто Б., Шумпетер [16]. Й., Антонюк Л.Л., Барютін Л.С., Глухова С.В., Павленко І.А., Поручник А.М., Савчук В.С., Харів П.С., Чорна М.В. та інших.

В бухгалтерському обліку цій темі також приділяли увагу ряд вітчизняних і зарубіжних науковців, як Авилкіна М., Ільченко О.О.,

Кантаєва О.В., Коменденко С.Н., Крупка Я.Д. [8]., Мінакова О.В., Левицька О.О. [9] Микитюк П.П., Нестеров В.Н., ФесенкоА.Г. та інші

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розкриття й уточнення суті інновацій як економічної категорії з позиції бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Дослідженню сутності інноваційної діяльності та поняття «інновації» присвячено багато робіт вчених-економістів. Основна частина цих робіт розглядає головні чинники, що викликають необхідність здійснення інноваційних процесів. Серед таких факторів виділяють науково-технічний прогрес, створення нових, більш ефективних технологій, розвиток інфраструктури, в т. ч. інформаційної, і зміна переваг споживачів, що ведуть до зрушень структури попиту й виникненню нових ринків збуту, нових методів управління та організації виробництва і праці. Основним висновком, до якого дійшли дослідники, є те, що інновації є зміни функціонування організації як системи, викликані необхідністю досягнення її стратегічних цілей в умовах мінливого зовнішнього середовища. На основі проведених досліджень, в економічній літературі наводиться безліч визначень інновацій.

Тлумачний словник бізнесу, об'єднуючи терміни «інновація» та «винахід», трактує «інновацію» як задачу доведення винаходу на ринок, а «винахід» – як відкриття нового методу, техніки виробництва нового продукту [2, с.172].

Найбільш часто інновацію пов'язують з наукою і технікою. На думку американського економіста П. Уайта, винахід – це кінцевий результат наукового дослідження, в результаті чого світ з'являється щось нове, а нововведення яке крокує за винаходом – завершення вдалих розробок та впровадження цього нового в практичну діяльність [14, с.23].

Г.С. Гамідов з співавторами розглядає інновацію (нововведення) як кінцевий результат інтелектуальної діяльності (науково – технологічних

дослід-жень, науково – технологічних відкриттів і винаходів наукових ідей) у вигляді деякого нового об'єкту (системи, технології, обладнання, товарів і послуг) або у вигляді деякого об'єкта, якісно відмінного від попереднього аналога [4].

Американський дослідник в галузі інновацій Б. Твісс визначає нововведення як процес передачі науково-технічних знань до сфери потреб споживання, внаслідок чого продукт трансформується в носія технології, а прийнята ним форма визначається тільки тоді, коли з'ясовується сама технологія і потреби, які задовольняються [13, с.34].

Таким чином, це процес перетворення наукового знання на інновацію, тобто послідовна низка подій, у процесі яких інновація визріває від ідеї до конкретного продукту, технології чи послуги і поширюється за практичного використання є інноваційним процесом.

Будь-яка організація якби вона успішно не функціонувала, повинна бути націлена на освоєння нових технологій, які дозволяють виробляти нові види продукції більш високої якості і з найменшими витратами, інакше вона попаде в кризову ситуацію. Отже, кожне підприємство повинно розробляти грамотну інноваційну політику. Стратегія підприємства повинна бути спрямована на те, щоб перевершити конкурентів, створивши новацію, яка буде визнана унікальною в цій галузі [7].

Термін «інновація» походить від латинського inovatis (in – в, novus – новий) і означає "оновлення, новинка, зміна".

Термін і поняття «інновація», як нову економічну категорію, ввів у науковий оборот Й. Шумпетер (I.A.Schumpeter, 1883-1950 р.р.) у першому десятилітті XX століття. Й. Шумпетер у роботі «Теорія економічного розвитку» уперше розглянув питання нових комбінацій змін у розвитку (тобто питання інновації) і дав повний опис інноваційного процесу [16, с. 12]. Він висунув теорію ефективної конкуренції, що зображує ринковий

механізм в епоху «великого бізнесу» як плідну взаємодію чинностей монополії й конкуренції, що базуються на нововведеннях. Відповідно до висунуї Й. Шумпетером динамічної концепції циклу, рушійна сила процвітання - це масові інвестиції в основний капітал, які слугують втіленням певних нововведень й інновацій.

Й. Шумпетер розглядає інновацію не просто як об'єкт, впроваджений у виробництво, а успішно впроваджений і той, що приносить прибуток. При цьому Й. Шумпетер розуміє під інновацією «нову науково-організаційну комбінацію виробничих факторів, мотивовану підприємницьким духом» [16].

У вищенаведеному трактуванні інновації, як економічної категорії, викладені основи її розуміння як об'єкту обліку, а також джерела виникнення цільової орієнтації інформаційних потоків, необхідних для прийняття управлінських рішень. Тут викладений основний принцип організації збору й систематизації даних щодо стану інноваційного процесу в межах підприємства. Сутність його полягає в тому, що кількісний опис якісного змісту інноваційного процесу повинний відбуватися в розрізі складових його виробничих факторів.

Процес сучасного логічного розвитку класичного трактування категорії інновацій здійснюється шляхом виділення різних аспектів даного поняття з метою створення його основ. Серед закордонних вчених, які працюють у сфері вивчення інновацій і пов'язаних з нею наук, можна відзначити Н. Мончева, І. Перлакі, Б. Твісса, Р. Фостера, В. Хартмана й деяких інших. Кожне з представлених ними визначень інновацій по своєму раціональні, розходження визначень пов'язано з специфікою обраного об'єкту й предмету дослідження. Систематизація ряду наукових підходів до визначення інновацій спрямовані на формулювання основних ознак інновацій, які дозволяють розглядати їх як об'єкт управлінського, фінансового обліку і аналізу.

Наприклад, Б. Твісс вважає, що інновація – це процес в результаті якого винахід (ідея) здобувають економічного змісту [13]. Ф. Ніксон розуміє під інновацією сукупність науково-технічних, виробничих та комерційних заходів, в результаті яких на ринку з'являються нові поліпшені промислові процеси й устаткування [15]. Б. Санто визначає інновацію як суспільний техніко-економічний процес практичного використання ідей і винаходів, який приведе до створення ліпших за своїми характеристиками виробів та технології, і у випадку орієнтації інновації на економічну вигоду – прибуток, поява інновації на ринку може принести додатковий дохід [12]. У вітчизняній літературі найпоширеніші два підходи до визначення сутності інновації: в першому випадку нововведення виступає результатом творчого процесу (продукція, техніка, технологія, метод), а у другому – процесом впровадження інновацій замість діючих.

Враховуючи, що інновації – це кінцевий результат інтелектуальної діяльності (науково-технологічних досліджень, науково-технологічних відкриттів і винаходів та наукових ідей) у вигляді нового об'єкта (системи, технології, обладнання, товарів і послуг) або у вигляді об'єкта, що якісно відрізняється від попереднього аналога, обґрунтовано доцільність віднесення інновацій до окремого самостійного об'єкта бухгалтерського обліку.

Д.е.н., проф. Барютін Л.С. пише, що йому більше імпонує визначення інновації «…як результату творчого процесу у вигляді створених (або впроваджених) нових споживчих вартостей, застосування яких вимагає від осіб або організацій, які їх використовують, зміни звичних стереотипів діяльності і навичок. При цьому найважливішою ознакою інновації в умовах ринкового господарювання повинна виступати новизна його споживчих властивостей, технічна ж новизна грає другорядну роль». Визначення щодо поняття «інновація» класифікують за

п'ятьма основними підходами: 1) об'єктному (в якості інновації виступає об'єкт – результат НТП: нова техніка, технологія; 2) процесному (під інновацією розуміють комплексний процес, який включає розробку, впровадження у виробництво і комерціалізацію нових споживчих цінностей – товарів, техніки, технології, організаційних форм та ін.); 3) об'єктно-утилітарному, який характеризується двома основними моментами: по-перше, під інновацією розуміється об'єкт – нова споживча вартість, основана на досягненнях науки і техніки, по-друге, акцент робиться на утилітарній стороні нововведень – здатності до задоволення громадських потреб з великим корисним ефектом; 4) провесно - утилітарному (інновація розглядається як комплексний процес створення, розповсюдження і використання нового практичного засобу; 5) провесно - фінансовому (інновація – це процес інвестування у новації, вкладення засобів у розробку нової техніки, технологій, наукових досліджень [1, с. 7-8].

Крупка Я.Д. зауважує, що «У широкому науковому розумінні поняття «інновації» трактується як творча діяльність, що охоплює сукупність технічних, технологічних, виробничих, комерційних, інформаційних та інших заходів, спрямованих на впровадження нововведення з метою досягнення економічного, соціального, науково-технічного ефекту та іншої вигоди. У більш вузькому науковому трактуванні інновація – це створення нової продукції або її поліпшення, запровадження нового або вдосконаленого виробничого процесу на підприємстві» [8, с. 14].

Левицька О.О. при організації аналізу та бухгалтерського обліку інноваційної діяльності підприємств рекомендує визначати інновації «…як сукупність заходів, спрямованих на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і появу на ринку нової конкурентоздатної продукції чи послуг» [9, с. 6].

У найбільш розповсюдженому визначенні «інновації» більшість економістів трактують як кінцевий результат інтелектуальної діяльності (науково - технологічних досліджень, науково-технологічних відкриттів і винаходів та наукових ідей) у вигляді нового об'єкта (системи, технології, обладнання, товарів і послуг) або у вигляді об'єкта, що якісно відрізняється від попереднього аналога, обґрунтовано доцільність віднесення інновацій до окремого самостійного об'єкта бухгалтерського обліку [3]. Існуючі визначення представлені з позицій управлінської науки і характеризуються загальним підходом до інноваційної діяльності незалежно від сфери, в якій вона протікає, та галузей діяльності підприємств. В якості основної характерної риси інновацій вказується новизна, а в якості мети інноваційного процесу – поліпшення тих чи інших показників діяльності організації. Для цілей бухгалтерського обліку необхідні їх аналіз та уточнення. Наразі в законодавчих та нормативних актах, що регулюють ведення бухгалтерського обліку в Україні, відсутнє поняття «інновації»: інформація про витрати і доходи з інноваційної діяльності розмиті у різних статтях і об'єктах обліку, що знижує ефективність прийняття правильних управлінських рішень. Тому виникає необхідність виділення інновацій як об'єкта бухгалтерського обліку. У контексті системи організації управлінського обліку і аналізу найбільш повно розкриває сутність інновацій Мінаков О.В., за яким інновації - сукупність господарських операцій, що мають кількісно - умовне вираження і утворюють єдиний процес: розробка – впровадження – функціонування нововведення, а також відображаються в регістрах фінансового й управлінського обліку як рух активів підприємства та джерел його формування [10].

Крім того, сутність поняття «інновація» намагалася трактувати І. Волошин, визначаючи, що інновація – це новостворений і (або) вдосконалений продукт, який формується внаслідок нової комбінації

виробничих факторів, і (або) застосування первинних технологій, або ж є результатом удосконалення організації виробництва чи збуту та відображає попит на науково-технічні знання у сфері задоволення споживчих потреб, який попри ризиковий характер призводить до економічного і (або) соціального ефекту [3].

Отже, об'єктом бухгалтерського обліку є не тільки створений продукт, а й діяльність з його впровадження. Екстраполюючи дані визначення і судження, пропонуємо таке визначення інновацій: інновації – це продукт (актив) господарської діяльності організації, а також процес його впровадження, що якісно відрізняється від його аналогів, які використовуються у практичній діяльності підприємства, і є відокремленим об'єктом бухгалтерського обліку. Інноваційні процеси охоплюють, як правило, всі сторони діяльності організації, зачіпаючи як поточну (основну), так інвестиційну і фінансову діяльність. Для ефективного управління підприємством необхідна інформація щодо витрат й вигод, які можуть принести ті чи інші інноваційні процеси, та частини витрат, на яку вони можуть вплинути. У зв'язку з цим необхідна класифікація інновацій.

Для цілей бухгалтерського обліку визначальне значення є поділ інновацій за видами об'єктів інноваційної діяльності, способами створення, термінами реалізації проектів, що підвищує аналітичність інформації. На основі узагальнення та систематизації результатів досліджень вчених-економістів доцільно використовувати таку систему класифікаційних ознак інновацій з метою бухгалтерського обліку: за видом об'єктів інноваційної діяльності – інновації-продукти та інновації-процеси; за термінами реалізації інноваційних проектів – короткострокові і довгострокові; за способом створення – власні та придбані. Інновації-продукти – це витрати підприємства на створення, вдосконалення або придбання активів (продуктів), які є інноваціями, згідно з вищенаведеним

визначенням. Інноваційні процеси охоплюють всі сторони діяльності організації (операційну, фінансову та інвестиційну) діяльність й представляють собою витрати організації на здійснення заходів щодо впровадження нововведень у діяльність організацій (наприклад, впровадження нового виду продукції в систему логістики). Слід наголосити, що науково-обґрунтована класифікація інновацій виділення їх в розрізі галузей економіки відіграють важливу державну роль в управлінні ними. Більш того, виділення інновацій в розрізі галузей необхідно і для повного відображення обліку сукупних витрат [6].

Доцільним є віднесення до основних об'єктів фінансового і управлінського обліку інноваційної діяльності:

– активів і пасивів підприємства, які задіяні в реалізації інноваційного процесу;

– витрат на інноваційні проекти за їх елементами і доходів від інноваційних проектів за їх видами;

– фінансових результатів від інноваційної діяльності підприємства та їх розподіл;

– господарських операцій і інноваційних процесів, що здійснюються із зазначеними вище об'єктами;

– витрат підприємства в цілому й окремих його структурних підрозділів, які виникають при здійсненні інноваційної діяльності;

– доходів (вигод), які підприємство отримує при впровадженні інновацій (реалізації інноваційної продукції);

– собівартості інноваційної продукції як форми цільового спрямування витрат.

Організація інформаційної бази для прийняття управлінських рішень у сфері інновацій повинна бути спрямована на визначення:

– витрат на впровадження нововведень, які носять капітальний характер;

– обігових коштів підприємства, вкладених в інноваційний сегмент діяльності;

– собівартості продукції виробленої й (або) реалізованої із застосуванням нововведень;

– витрат на впровадження організаційних нововведень;

– витрат на реалізацію інноваційної маркетингової стратегії підприємства.

Облікова інформація для прийняття управлінських рішень повинна висвітлювати інновації як самостійну, технологічно відособлену сукупність виробничих факторів, що є предметом вивчення органічної й логічної системи всіх видів обліку, виходячи з наступних критеріїв їх оцінки:

– логічна відособленість кожної впровадженої у виробничий процес інновації, виходячи із критеріїв масштабності й радикальності;

– економічна самостійність господарюючого суб'єкту, який застосовує інновації у вигляді принципово нового поєднання факторів виробництва;

– детермінованість сфери фінансово-господарської діяльності, де функціонує нововведення;

– визначення місця інновації у виробничому процесі, продиктоване її властивостями й призначенням;

– якісна визначеність кожного функціонуючого нововведення, впровадженого у виробничий процес.

Формування системи збору й обробки облікової інформації про інноваційну діяльність повинно здійснюватися невідривно від формування й розвитку сукупної системи обліку і аналізу в управлінні інноваційною діяльністю [10].

Висновки. Таким чином проведене дослідження дало змогу уточнити економічну сутність інновацій з метою подальшого

удосконалення обліку інноваційної діяльності підприємств. Отже, кожне підприємство повинно розробляти грамотну інноваційну політику та стратегія підприємства повинна бути спрямована на те, щоб перевершити конкурентів, створивши новацію, яка буде визнана унікальною в цій галузі.

Література

1. Барютин Л.С. и др. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика: Учебник / Л.С. Барютин и др.; под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. 2-е изд. перераб. и доп. – М: ЗАО "Издательство "Экономика", 2004. – 518 с.
2. Большой толковый словарь бизнеса: русс.-англ., англ.-русс. / сост. Пасс К., Лоус Б., Пендлтон Э., Чедвик Л. – М. : Вече, АСТ, 1998.– 840 с.
3. Волошин І. В. Визначення економічної сутності інновацій як об'єкта обліку і аналізу [Електронний ресурс]. / І. В. Волошин. – Режим доступу: http://www.econa.at.ua/Vypusk_3/voloshyn.pdf.
4. Гамидов Г.С. Основы инноватики и инновационной деятельности / Г.С. Гамидов, В.Г. Колосов, Н.О. Османов. – СПб. : Политехника, 2000. – 323 с.
5. Гик В. В. Поняття "інновація" як об'єкт бухгалтерського обліку / В. В. Гик // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – № 3 (53). – Ч. 2. – С. 56-58.
6. Дідух Д. М. Інновації як об'єкт обліку та аналізу / Д. М. Дідух // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. - 2012. - № 1(2). - С. 319-331. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2012_1(2)__39.
7. Инновационный менеджмент : учеб. для вузов / С.Д. Ильенкова, Л.М. Гохберг, С.Ю. Ягудин. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. –

327 с.

8. Крупка Я.Д. Варіанти обліку інноваційних процесів на підприємстві / Бухгалтерський облік і аудит – 2006. – № 5. – С. 11-18.
9. Левицька О.О. Облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств : автореф. дис. канд. наук. Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана". Київ: 2009. – 20 с.
10. Мінаков О. В. Облік інноваційної діяльності на підприємствах-учасників технопарку / О. В. Мінаков // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 5. – С. 24–27.
11. Нападовська Л.В. Управлінський облік / Л.В. Нападовська. – К. : Кніга, 2004.– 544 с.
12. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто : под ред. Б.В.Сазонова. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с.
13. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс сокр. пер. с англ. К.Ф.Пузыня. – М. : Экономика, 1989. – 385 с. – С. 147.
14. Уайт П. Управление исследованиями и разработками / П. Уайт: сокр. пер. с англ. под ред. Д.Н. Бобрышева. – М. : Экономика, 1982. – 240 с.
15. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент : учебник / Р.А. Фатхутдинов. – М. : Бизнес-шк. «Интел-Синтез», 2000. – 624 с. – 2-е изд.
16. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.

References

1. Bariutyn L.S. y dr. Osnovы ynnovatsyonnoho menedzhmenta. Teoryia y praktyka: Uchebnyk / L.S. Bariutyn y dr.; pod red. A.K. Kazantseva, L.Э.

Myndely. 2-e yzd. pererab. y dop. – M: ZAO "Yzdatelstvo "Эkonomyka", 2004. – 518 p.

2. Bolshoi tolkovыi slovar byznesa: russ.-anhl., anhl.-russ. / sost. Pass K., Lous B., Pendlton Э., Chedvyk L. – M. : Veche, AST, 1998.– 840 p..
3. Voloshyn I. V. Vyznachennia ekonomichnoi sutnosti innovatsii yak obiekta obliku i analizu [Elektronnyi resurs]. / I. V. Voloshyn. – Rezhym dostupu: http://www.econa.at.ua/Vypusk_3/voloshyn.pdf.
4. Hamydov H.S. Osnovы ynnovatyky y ynnovatsyonnoi deiatelnosty / H.S. Hamydov, V.H. Kolosov, N.O. Osmanov. – SPb. : Polytekhnyka, 2000. – 323 p.
5. Hyk V. V. Poniattia "innovatsiia" yak obiekt bukhhalterskoho obliku / V. V. Hyk // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – Zhytomyr : ZhDTU, 2010. – # 3 (53). – Ch. 2. – P. 56-58.
6. Didukh D. M. Innovatsii yak obiekt obliku ta analizu / D. M. Didukh // Visnyk Zhytomyrskoho natsionalnoho ahroekolohichnoho universytetu. - 2012. - №1(2). - S. 319-331. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2012_1(2)__39.
7. Ynnovatsyonnыi menedzhment : ucheb. dlia vuzov / S.D. Ylenkova, L.M. Hokhberh, S.Yu. Yahudyn. – M. : Banky y byrzhy, YuNYTY, 1997. – 327 s. 75
8. Krupka Ya.D. Varianty obliku innovatsiinykh protsesiv na pidpryiemstvi / Bukhhalterskyi oblik i audyt – 2006. – № 5. – P. 11-18
9. Levytska O.O. Oblik i analiz innovatsiinoi diialnosti pidpryiemstv : avtoref. dys. kand. nauk. Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad "Kyivskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni Vadyma Hetmana". Kyiv: 2009. – 20 p.
10. Minakov O. V. Oblik innovatsiinoi diialnosti na pidpryiemstvakh-uchasnykiv tekhnoparku / O. V. Minakov // Bukhhalterskyi oblik i audyt. –

2005. – № 5. – P. 24–27

11. Napadovska L.V. Upravlinskyi oblik / L.V. Napadovska. – K. : Kniha, 2004.– 544 p.
12. Santo B. Innovatsiya kak sredstvo ekonomicheskogo razvitiya / B. Santo : pod red. B.V.Sazonova. – M.: Progress, 1990. – 296 p.
13. Tviss B. Upravlenie nauchno-tekhnicheskimi novovvedeniyami / B. Tviss sokr. per. s angl. K.F.Puzynya. – M. : Ekonomika, 1989. – 385 p.
14. Uayt P. Upravlenie issledovaniyami i razrabotkami / P. Uayt: sokr. per. s angl. pod red. D.N. Bobrysheva. – M. : Ekonomika, 1982. – 240 p.
15. Fatkhutdinov R.A. Innovatsionnyy menedzhment : uchebnik / R.A. Fatkhutdinov. – M. : Biznes-shk. «Intel-Sintez», 2000. – 624 p. – 2-e izd.
16. Shumpeter Y. Teoriya ekonomicheskogo razvitiya (Issledovanie predprinimatelskoy pribyli, kapitala i tsikla konyunktury) / Y. Shumpeter. – M. : Progress, 1982. – 455 p.